

POGLAVLJE 15: ENERGETIKA

Ciljevi energetske politike EU su konkurentnosti, sigurnost snabdijevanja i održivosti i zaštita stanovništva od opasnosti koje dolaze od nuklearne energije i jonizirajućeg zračenja. *Acquis* u oblasti energetike sastoji se od pravila i politike koja se prvenstveno tiču konkurencije i državne pomoći, uključujući i u sektoru uglja, uslova za podjednak pristup resursima za prospekciju, istraživanje i proizvodnju u sektoru ugljovodnika, unutrašnjeg tržišta energije (otvaranje tržišta električne energije i gasa), nuklearne energije, nuklearne bezbjednosti, mjera nuklearne bezbjednosti i zaštite od zračenja, kao i promocije obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti. Što se tiče međunarodnih sporazuma, ovo poglavlje sadrži Ugovor o energetskoj povelji i instrumente koji se odnose na njega.

Što se tiče sigurnosti snabdijevanja, *acquis* nalaže državama članicama da održavaju zalihe nafte u količini od 90 dana prosječnog dnevnog neto uvoza ili 61 dan prosječne dnevne domaće potrošnje, zavisno od toga koja od te dvije količine je veća, te da redovno izvještavaju Komisiju o proizvodnji, uvozu, troškovima snabdijevanja i cijenama goriva. Potrebno je uspostaviti tijelo za upravljanje kriznim situacijama.

Kada je u pitanju prirodni gas, države članice i gasne kompanije trebaju biti pripremljene za poremećaje snabdijevanja, u vidu jasnih i djelotvornih planova pripravnosti za vanredne situacije, uvažavajući u potpunosti dimenziju EU kod bilo kakvih značajnijih poremećaja. U slučaju poremećaja u radu pojedinačno najvećeg postrojenja infrastrukture, države članice moraju biti u stanju zadovoljiti ukupnu potražnju za gasom tokom dana izuzetno velike potražnje. Obrnuti tokovi će biti uspostavljeni na svim prekograničnim poveznicama između država članica EU. Države članice su takođe dužne definisati transparentne, stabilne i nediskriminatorske politike o oblasti sigurnosti snabdijevanja električnom energijom koje su u skladu sa zahtjevima konkurentnog jedinstvenog tržišta električne energije.

Pravila EU čiji je cilj kompletiranje unutrašnjeg energetskeg tržišta temelje se na pravilima EU o konkurenciji. Države članice moraju osigurati otvorena i konkurentna tržišta električne energije i gasa, držeći se načela transparentnosti, nediskriminacije, pristupa treće strane, prekograničnog prenosa, sigurnosti snabdijevanja i održivosti. Operatori sistema za prenos i distribuciju moraju biti razdvojeni. Univerzalne usluge snabdijevanja električnom energijom moraju biti zagarantovane, a ugroženim potrošačima mora biti pružena adekvatna zaštita. Nezavisno regulatorno tijelo mora biti određeno kao odgovorno za efikasno funkcionisanje tržišta. Nezavisni operator prenosnog sistema (OPS) je podjednako bitan za funkcionisanje unutrašnjih tržišta električne energije i gasa, uključujući utvrđivanje transparentnih i nediskriminirajućih tarifa koje odražavaju troškove.

Promocija obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti je dio Strategije rasta Evropa 2020 i Programa za održivi razvoj 2030. Cilj EU za obnovljive izvore energije je postići udio od 20% energije proizvedene iz obnovljivih izvora u krajnjoj potrošnji energije do 2020. godine, odnosno 27% do 2030. godine. Moraju se uvesti djelotvorne mjere kako bi se ostalo na tragu onoga što je utvrđeno Nacionalnim akcionim planom za obnovljivu energiju (koji je svaka zemlja obavezna donijeti). Do istih datuma teži se postići smanjenje od 20% i 27% godišnje evropske potrošnje primarne energije. *Acquis* u oblasti energetske efikasnosti zahtijeva mjere za povećanje efikasnosti u svim fazama energetskeg lanca: proizvodnje, transformacije, distribucije i potrošnje. Mjere su posebno usmjerene na sektore građevinskih i energetskeg usluga, u kojima postoji najveći

potencijal za uštede. Ostale mjere uključuju jasnije označavanje proizvoda i uvođenje pametnih brojila. Tijelo nadležno za sprovođenje zakona je naročito potrebno za označavanje i standarde minimalne efikasnosti.

Kada je u pitanju korištenje nuklearne energije, države članice moraju uspostaviti domaći zakonodavni, regulatorni i organizacioni okvir za nuklearnu sigurnost postrojenja, uključujući nadležno i nezavisno regulatorno tijelo, kao i okvir za upravljanje istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom. Države članice takođe moraju osigurati primjenu zaštitnih mjera u vezi sa neširenjem nuklearnog oružja koje predviđa Euratom. Evropsko vijeće je u više navrata naglasilo važnost visokog stepena nuklearne sigurnosti u državama kandidatima. Države članice moraju osigurati zaštitu radnika i stanovništva od opasnosti koje potiču od jonizirajućeg zračenja, uz poštivanje *acquis*-a (Euratom) u oblasti zaštite od zračenja, koji obuhvata dobijanje dozvola i izvještavanje o praksama, operativnu zaštitu radnika i stanovništva u normalnim okolnostima, strogu kontrolu radioaktivnih izvora, nadzor i kontrolu otpreme i radioaktivnog otpada, nadzor nad životnom sredinom, kontrolu zagađenja (kontaminacije) hrane i odgovarajući okvir za pripravnost u vanrednim radiološkim situacijama. Kada je riječ o snabdijevanju nuklearnim materijalom, Agencija za snabdijevanje EURATOM ima isključiva prava da zaključuje ugovore za snabdijevanje nuklearnim materijalom. Preduzeća takođe moraju imati odgovarajuće kapacitete za obračun i kontrolu nuklearnog materijala (primjena zaštitnih mjera u vezi sa neširenjem nuklearnog oružja).

Dijelovi *acquis*-a u okviru ovog poglavlja su obuhvaćeni Ugovorom o Energetskoj zajednici koji propisuje posebne obaveze u ovim oblastima. Prilikom davanja odgovora na postavljena pitanja, navedite u kojoj je fazi provođenje tih obaveza.

I. UOPŠTENO

1. Navedite najnovije podatke, koristeći metodologiju kompatibilnu sa metodologijom Eurostata²⁰ (navesti korištenu metodologiju), o snabdijevanju energijom (i kapacitete i stvarnu proizvodnju, razloženo po izvorima energije), korištenje energije, cijene energenata i energetske bilance (za protekli i sadašnji period i predviđanja ukoliko postoje). Molimo da koristite strukturu za sektore i goriva, sličnu onoj koja je objavljena u Godišnjem energetsom pregledu Generalnog direktorata za energiju ili u publikaciji „Energetika i transport u Evropi - trendovi do 2030“. U ovu svrhu, statistički podaci trebaju da budu prikazani popunjavanjem tabele ispod).

Sažeti upitnik o stanju energije: Bosna i Hercegovina - proizvodnja energije

Primarna proizvodnja	Podaci				Predviđanja		
	2000.	2005.	2010.	2015 ²¹	2020.	2030.	2040.
Čvrsta fosilna goriva							
- Nafta							
- Prirodni gas							

²⁰ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:304:0001:0062:EN:PDF>

²¹ Zadnja godina za koju su podaci dostupni.

Nuklearna energija							
Hydroenergija i energija vjetra							
Geotermalna energija							
Obnovljivi izvori energije							
UKUPNO:							

2. Dostavite kratak opis trenutne situaciju u oblasti energetike sa prikazom organizacije sektora i razvoja infrastrukture. Da li trenutne cijene energije odražavaju troškove (električne energije, gasa, toplotne energije, uglja, nafte)? Dajte pregled osnovnih cijena energije i njihovo poređenje sa troškovima energije. Kako se odvija mogući proces privatizacije u ovom sektoru i kakva su predviđanja (navedite informacije po podsektorima)? Da li je organizacija prikupljanja podataka (o energiji) zadovoljavajuća u smislu ispunjavanja zahtjeva izvještavanja EU u oblasti (pod)sektora energetike?
3. Navedite informacije o raspodjeli nadležnosti, važećim propisima i postojećim i planiranim strateškim dokumentima (energetska politika, uštede energije i politika u podsektorima) u oblasti energetike. Ukoliko postoje, dostavite prevode domaćih strateških dokumenata i propisa koji se odnose na politiku sektora energetike. Cijenili bismo ako dostavite i kratak rezime izvještaja i zakonodavnih akata.
4. Što se tiče izvještaja i zakonodavnih akata, navedite koji izvještaji/zakonodavni akti odgovaraju određenoj strategiji EU ili pravnom aktu EU (molimo da ove informacije dostavite u vezi sa svim pitanjima koja se tiču energetike). Kakva je generalna ocjena njihove (ne)usklađenosti sa energetske strategijama i zakonodavstvom EU?
5. Dostavite informacije, i po mogućnosti, prevode sporazuma i konvencija koji su zaključeni sa trećim zemljama ili međunarodnim organizacijama u oblasti energetike.
6. Dostavite informacije o fiskalnim mjerama (PDV, akcize, energetske porez na CO₂, ostali porezi/nameti) koje se odnose na energente. Da li sistem daje prednost domaćim izvorima energije? Na koji način će dalje usklađivanje poreza u EU uticati na energetske bilans?
7. Dostavite organizacionu šemu i informacije o kadrovskoj popunjenosti u tijelima nadležnim za oblast energetike (ministarstva, agencije, regulatorna tijela, itd) i njihovim ključnim kontakt osobama? Dostavite ažurirane podatke o kadrovskoj popunjenosti: Koje pozicije (radna mjesta) su predviđene?
8. Koje su potencijalne potrebe za investicijama u različitim (pod)sektorima energetike za period do 2030. godine? Kakav način finansiranja je predviđen (javni, privatni fond) i koji su izvori finansiranja?
9. Kakvi su planovi za srednjoročna i dugoročna ulaganja u različite podsektore energetike? Kakav način finansiranja je predviđen (javno, privatno)?

II. SIGURNOST SNABDIJEVANJA

10. Koji je trenutni nivo naftnih rezervi u Bosni i Hercegovini, izračunato po metodologiji EU i na koji način se rezerve izračunavaju i kontrolišu? Koji nivo kapaciteta za skladištenje je na raspolaganju za te rezerve?
11. Molimo da predočite realni vremenski plan za ispunjavanje uslova EU o naftnim rezervama (u slučaju da Bosna i Hercegovina ne zadovolji uslove u skladu sa Direktivom 2009/119/EZ od 14.09.2009. god. o održavanju rezervi sirove nafte odnosno naftnih derivata). Kakve poteškoće se očekuju u provođenju ovih propisa (finansijske, pravne poteškoće, postojanje kapaciteta za skladištenje, uspostavljanje institucija i drugo)?
12. Koji su postojeći ili predviđeni mehanizmi za rješavanje poremećaja u snabdijevanju naftom i ublažavanje posljedica takvih poremećaja u vašoj zemlji?
13. Kakav je postojeći pravni okvir koji reguliše obavezne naftne rezerve? Ukoliko Bosna i Hercegovina ima posebno tijelo nadležno za naftne rezerve, koji su njegovi zadaci, kadar i budžet?
14. Kakav je stav Bosne i Hercegovine prema članstvu u Međunarodnoj agenciji za energetiku, i ukoliko je relevantno, do kog datuma je takvo članstvo zatraženo ili će biti zatraženo?
15. Da li Bosna i Hercegovina ima namjeru da detaljno usaglašava svoje stavove, kao član Međunarodne agencije za energetiku, sa stavovima Evropske unije/Evropske komisije? Koji bi bio preferirani mehanizam za takvo usaglašavanje?
16. Posebno kada je u pitanju snabdijevanje gasom, da li su vlasti Bosne i Hercegovine:
 - a) predvidjele uloge i odgovornosti različitih učesnika na tržištu kako bi se osigurala sigurnost snabdijevanja;
 - b) utvrdile mjere za djelovanje u vanrednim okolnostima;
 - c) predvidjele mehanizme praćenja i izvještavanja kako bi se ublažili budući poremećaji u snabdijevanju gasom?
17. Na koji način je Bosna i Hercegovina uzela u obzir rezultate testova na stres u sektoru gasa iz 2014. godine?

III. UNUTRAŠNJE ENERGETSKO TRŽIŠTE

18. Da li bi usklađivanje sa relevantnim *acquis*-em u smislu uspostavljanja unutrašnjeg energetskog tržišta (vidi u daljem tekstu) izazvalo određene probleme u Bosni i Hercegovini? Ako je to slučaj, koji su problemi naročito teški i zbog čega? (Molimo da date zasebne odgovore).
19. Objasnite pravila o prospekiji, istraživanju i proizvodnji ugljovodonika u skladu sa Direktivom 94/22/EZ.
20. Da li Bosna i Hercegovina predviđa da će imati poteškoća u provedbi Direktive 2013/30/EU o sigurnosti naftnih i plinskih djelatnosti na moru?
21. Objasnite pravila o transparentnosti cijena u skladu sa Direktivom 2008/92/EZ, Odlukom Vijeća 99/280/EZ, Odlukom Komisije 99/566/EZ od 26. jula 1999. kojom se provodi Odluka 99/280/EZ.
22. Objasnite pravila otvaranja unutrašnjeg tržišta električne energije i tržišta gasa u skladu sa direktivama 2009/72 i 2009/73, i sa Uredbom 714/2009 o uslovima za

pristup mrežama za prekograničnu razmjenu električne energije, Uredbom 715/2009 o uslovima za pristup mrežama za prenos prirodnog gasa i Direktivom 2005/89 o mjerama zaštite sigurnosti snabdijevanja električnom energijom i ulaganja u infrastrukturu.

23. Koje mjere Bosna i Hercegovina preduzima kako bi se osigurala usklađenost sa Uredbom (EZ) 714/2009 o uslovima pristupa mreži za prekograničnu razmjenu električne energije, uključujući i njenu primjenu u kontekstu Ugovora o Energetskoj zajednici?
24. Kakva je politika i planovi u pogledu razmjene električne energije, gasa ili nafte i mrežne interkonekcije sa susjednim zemljama odnosno regijama? Koji se projekti izvode, a tiču se interkonekcija za električnu energiju i gas? Ko obezbjeđuje finansijska sredstva i koji sporazumi u vezi sa pristupom tim mrežama postoje?
25. Koji koraci su preduzeti u cilju izvršenja obaveza koje proističu iz Ugovora o Energetskoj zajednici, posebno u smislu uspostavljanja regionalnog tržišta električne energije (u okviru Berlinskog procesa/inicijative Zapadni Balkan 6)?
26. Ukratko opišite zakonski, proceduralni, tehnički okvir i okvir za zaštitu životne sredine za dobijanje dozvole za mreže? Koliki je prosječni vremenski period potreban da bi se obavili postupci dobijanja dozvole za izgradnju električnih i gasnih instalacija/mreža itd.? Postoje li planovi za poboljšanje vremenske dinamike i otklanjanje poteškoća, u skladu sa Uredbom (EU) br. 347/2013 o smjernicama za transevropsku energetsku infrastrukturu? Ukoliko postoje, kada i kako?
27. Kakav je zakonodavni/regulatorni okvir kada je riječ o konkurenciji u sektoru energetike? Koja su to posebna pitanja koja zahtijevaju prilagođavanje postojećeg zakonodavstva? U kojim podsektorima energetike se dodjeljuje državna pomoć (molimo da ih navedete) i u kojim sektorima postoje trgovinske barijere i koje? Koji tipovi monopola (npr. nad rafinerijama, nad uvozom/izvozom, ekskluzivnom ili posebnom proizvodnjom, pravima na prenos i distribuciju) postoje trenutno u sektoru energetike u Bosni i Hercegovini i kakvi su planovi u vezi sa njima? Kakva je situacija u vezi sa propisima koji važe za nezavisne proizvođače električne energije?
28. Kakva je struktura tržišta električne energije i gasa (vlasništvo, koncentracija, razdvajanje djelatnosti)? Koji su glavni izvori energije? Kakva je struktura tarifa za prenos/distribuciju? Ko odobrava tarife ili metodologiju utvrđivanja tarifa? Da li postoje unakrsne subvencije? Da li su svi potrošači priključeni na prenosnu ili na distributivnu mrežu? Koliki je procenat naplate računa?
29. Da li postoji regulatorno tijelo u oblasti energetike? Koje su njegove nadležnosti, osoblje i budžet? Da li ima prostora za povećanje broja zaposlenih, s obzirom na to da su regulatorne nadležnosti predviđene Trećim paketom značajno povećane? Molimo navedite na koji način se garantuje nezavisnost ovog regulatornog tijela (postupak imenovanja, njegov budžet i sl.).
30. Postoji li nezavisni operator sistema za prenos električne energije uređen u skladu sa tzv. Trećim paketom? Da li je on vertikalno integrisan i koje su njegove nadležnosti?
31. Koje su mjere prisutne za obezbjeđivanje stabilne klime ulaganja u sektor energetike? Koje mjere su predviđene za prenos i proizvodnju električne energije sa ciljem obezbjeđivanja kontinuiteta u snabdijevanju? Da li su ove mjere u skladu sa

principima nediskriminacije? Da li pratite i predviđate planove za ulaganje u prenos i proizvodnju i, ako je to slučaj, u kom vremenskim roku?

IV. OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE

32. Navedite informacije o tekućim i planiranim mjerama promovisanja obnovljivih energija u sektoru električne energije, toplotne energije i rashladnih sistema i sektoru usluga transporta (priroda tih mjera, raspoloživi budžet, itd.). Navedite sisteme podrške koji već postoje ili su planirani, subvencije, podsticaje, razne poreske olakšice i sl. U skladu s tim navedite i mjere podrške koje već postoje ili su planirane. Što se tiče planiranih mjera, molimo vas da dostavite kalendar sprovođenja istih.
33. Postoji li okvirno zakonodavstvo (Zakon o obnovljivoj energiji) u skladu sa Direktivom 2009/28/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 23. aprila 2009. o promovisanju upotrebe energije iz obnovljivih izvora? Ukoliko to nije slučaj, kada se po kalendaru očekuje njegovo usvajanje? Da li već postoji sekundarno zakonodavstvo? Ukoliko to nije slučaj, kada se po kalendaru očekuje usvajanje sekundarnog zakonodavstva? Koji zakon odgovara kojem poglavlju *acquis*-a i kakvo je stanje u pogledu usklađenosti?
34. Da li je Bosna i Hercegovina je usvojila akcioni plan za obnovljive izvore energije u skladu sa metodologijom koja je predviđena Direktivom 2009/28/EZ?
35. Koje obnovljive izvore energije Bosna i Hercegovina planira da koristi za proizvodnju energije (uključujući električnu energiju, toplotnu energiju i rashladne sisteme)?
36. Da li su provedene studije za procjenu uticaja *acquis*-a u oblasti obnovljive energije? Ukoliko nisu, da li će se ovakve studije provoditi?
37. Koje poteškoće predviđate u postepenom usvajanju ovih pravila EU? Koji vremenski raspored je predviđen za primjenu ovih pravila?
38. U skladu sa Direktivom 2009/28/EZ o unapređenju korištenja energije iz obnovljivih izvora, kakva je trenutna situacija (tj. udio obnovljive energije u potrošnji energije, udio različitih vrsta izvora obnovljive energije - hidropotencijali, snaga vjetra, biomasa, geotermalni potencijali, solarna energija, biogoriva, i sl.) i kakve su vaše ambicije u pogledu doprinosa obnovljivih izvora energije u potrošnji energije do 2020. god. (ili do neke godine prije tog perioda)? Molimo da pri računanju ovih udjela koristite metodologiju iz Direktive 2009/28/EZ. Molimo da dostavite detaljan prikaz trenutne situacije.
39. Da li postoje zakonski propisi koji regulišu zajamčen pristup energetske mreži ili davanje prioriteta električnoj energiji iz obnovljivih izvora energije? Ukoliko to nije slučaj, kada se očekuje donošenje istih?
40. Da li je već izvršena ocjena postojećih administrativnih procedura za dobijanje dozvole za projekte u oblasti obnovljive energije (sa ciljem da se oni pojednostave i ubrzaju)? Ukoliko nije, da li postoje planovi da se ona uradi? Ako jeste, navedite detaljne informacije o glavnim zaključcima takve ocjene. Da li postoje zakonski propisi koji regulišu pojednostavljivanje i ubrzanje ovih upravnih postupaka? Ako je to slučaj, navedite detaljne informacije o glavnim odredbama takvih propisa.

41. Navedite informacije (tj. instalirani kapacitet, izvor obnovljive energije, vremenski raspored za puštanje u pogon) o tekućim i planiranim projektima za korištenje obnovljivih izvora energije.
42. Gdje se Bosna i Hercegovina nalazi u pogledu postizanja cilja EU prema kome 10% goriva u sektoru transporta treba poticati iz biogoriva? Koje mjere je Bosna i Hercegovina preduzela da bi dostigla cilj od 10%?
43. Dostavite informacije o energetske tehnologiji i ostalim programima koji za cilj imaju promovisanje energetske efikasnosti i obnovljivih izvora? Navedite detaljne podatke o ovim programima, uključujući nivo javnih subvencija?

V. ENERGETSKA EFIKASNOST

44. Da li Bosna i Hercegovina ima ili namjerava izraditi nacionalni akcioni plan za energetske efikasnost prema metodologiji utvrđenoj u Direktivi 2012/27/EU o energetske efikasnosti? Molimo vas da dostavite podatke o vremenskom okviru nacionalnog plana, sektorima koje obuhvata i očekivanim/postignutim uštedama. Ukoliko imate postavljene ciljeve u pogledu energetske efikasnosti/ušteta, molimo vas da dostavite informacije o načinu na koji su ti ciljevi utvrđeni i kako se mjeri njihovo postizanje.
45. Navedite informacije o tekućim i planiranim zakonodavnim i nezakonodavnim mjerama promovisanja energetske efikasnosti (o vrsti ovih mjera, raspoloživom budžetu, itd.). Postoji li neki zakon o energetske efikasnosti?
46. Koje institucije su nadležne ili će biti nadležne za praćenje i provođenje mjera i programa energetske efikasnosti?
47. Da li je uspostavljen sistem podsticanja uštede energije i poboljšanja energetske efikasnosti (kao što su programi sertifikovanja uštede energije ili dobrovoljni sporazumi sa energoprivredom ili drugim subjektima)?
48. Postoje li mjere za unapređenje energetske efikasnosti u javnom sektoru i njihovo korištenje kao primjera (npr. energetska efikasnost kod javnih nabavki)?
49. Postoje li programi podrške (finansijske, fiskalne ili druge) za:
 - a) poboljšanje energetske efikasnosti objekata;
 - b) poboljšanje energetske efikasnosti u industriji i domaćinstvima;
 - c) poboljšanje energetske efikasnosti transporta.
50. Postoji li politika koja se zalaže za unapređenje razvoja kompanija za pružanje usluga iz oblasti energetske efikasnosti (ESCO) ili za uvođenje ugovora o energetske karakteristikama potrošača energije?
51. Da li imate neki važeći zakonski propis koji zahtijeva i time obezbjeđuje da krajnji kupci električne energije, prirodnog gasa, centralnog grijanja i/ili hlađenja i toplovoda u Bosni i Hercegovini budu opremljeni individualnim brojilima koji odražavaju stvarnu potrošnju energije?
52. Da li imate neki važeći zakonski propis koji zahtijeva i time obezbjeđuje da naplatu vrše distributeri energije, operateri distributivnog sistema i kompanije za maloprodaju energije, na osnovu stvarne potrošnje energije?

53. Da li je zakonodavstvo usklađeno sa Direktivom 2012/27/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 25. oktobra 2012. o energetskej efikasnosti, direktivama o ekološkom dizajnu i označavanju energetske efikasnosti, mjerama za njihovu primjenu i programom označavanja energetski efikasnih proizvoda (Energy Star program)? Da li postoji plan o obaveznom energetskom označavanju i da li postoje minimalni zahtjevi u pogledu energetske efikasnosti za kućne aparate? Ukoliko ne postoje, koji su planovi za njihovo uvođenje i kada? Koje strukture su predviđene za provođenje ovih mjera? Da li je zakonodavstvo usklađeno sa Uredbom 1222/2009/EZ o označavanju guma u pogledu efikasnosti goriva i drugih suštinskih parametara, i ukoliko nije, kakvi su planovi u smislu usklađivanja?
54. Da li je zakonodavstvo usklađeno sa Direktivom 2010/31/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 19. maja 2010. o energetskej djelotvornosti zgrada? Da li je, u primjeni ove Direktive, energetska efikasnost uzeta u obzir kod standarda gradnje? Da li su propisane minimalne energetske karakteristike za pojedine vrste objekata (novih i postojećih, stambenih i nestambenih)? Da li imate neke oznake za energetske karakteristike objekata?
55. Da li u Bosni i Hercegovini postoji politika ili program za unapređenje razvoja niskoenergetskih objekata? Da li postoje odredbe koje određuju minimalni udio obnovljivih izvora energije u snabdijevanju objekata energijom?
56. Da li postoje zahtjevi u pogledu efikasnosti odnosno praćenja grijanja, ventilacije odnosno klimatizacije (HVAC) i rasvjete?
57. Da li se podaci u Bosni i Hercegovini prikupljaju u skladu sa prirodom i energetskim karakteristikama objekata? Ukoliko je tako, opišite postojeći sistem.
58. Da li vaše zakonodavstvo sadrži zahtjeve u pogledu planova energetske revizije za krajnje potrošače energije (npr. preduzeća, industrija)?
59. Postoji li strateški okvir i programi podrške (finansijske, fiskalne ili druge) u pogledu visokoeffikasne kogeneracije? Da li je Bosna i Hercegovina razmatrala mjere za poboljšanje centralnog grijanja kako bi se unaprijedila energetska efikasnost u urbanim područjima? Da li imate planove za unapređenje korištenja visokoeffikasne kogeneracije i obnovljive energije u centralnom grijanju i kogeneraciji?

VI. NUKLEARNA ENERGIJA

60. Dostavite strateške dokumente/izjave/deklaracije u vezi sa miroljubivom upotrebom nuklearne energije u Bosni i Hercegovini. Dostavite trenutne i buduće planove u pogledu nuklearne energije, uključujući i njihov finansijski aspekt.
61. Dostavite spisak sporazuma zaključenih sa državama članicama EU o saradnji u oblasti miroljubive upotrebe nuklearne energije? Dostavite tekstove svih međunarodnih sporazuma o saradnji u oblasti nuklearne energije i zaštite od zračenja, zaključenih sa trećim zemljama ili međunarodnim organizacijama.
62. Da li je Bosna i Hercegovina član Međunarodne agencije za atomsku energiju (MAAE) i/ili Agencije za nuklearnu energiju u okviru OECD-a, i ako nije, da li namjerava da postane član?
63. Koje aktivnosti Bosna i Hercegovina provodi ili planira u pogledu istraživanju nuklearne energije? Ukoliko Bosna i Hercegovina posjeduje istraživačke reaktore, navedite njihov tip i nuklearno gorivo koje koriste? (*Vidjeti i pitanje 15, Poglavlje 25*)

64. Dostavite spisak međunarodnih konvencija u oblasti nuklearne energije i zaštite od zračenja u kojima je Bosna i Hercegovina jedna od ugovornih strana, kao i odgovarajuće zakonodavstvo koje ima za cilj da se ove konvencije primijene i sprovedu u domaćem pravnom poretku.
65. Kakav je stav Bosne i Hercegovine u vezi sa odgovornošću za nuklearnu štetu trećeg lica (Bečka konvencija i Pariski protokol)? Dostavite izvještaj o napretku procesa ratifikacije.
66. Navedite informacije o aktivnostima, procesima, proizvodnji i zalihama uranijuma, plutonijuma i torijuma u glavnim nuklearnim postrojenjima i instalacijama u Bosni i Hercegovini.
67. Navedite informacije o svim budućim planovima ili projektima za instalacije za skladištenje, rukovanje, preradu ili konačno odlaganje uranijuma, plutonijuma i torijuma.

VII. OSTALA NUKLEARNA PITANJA (UKLJUČUJUĆI ZAŠTITU OD ZRAČENJA)

A. Nuklearna bezbjednost, upravljanje radioaktivnim otpadom i razgradnja

68. Navedite informacije o strukturi nacionalnog regulatornog tijela, ukoliko postoji, posebno u oblasti nuklearne bezbjednosti i upravljanja radioaktivnim otpadom, uključujući zaštitu od zračenja i pripravnost u vanrednim radiološkim situacijama. Molimo da pružite detaljan prikaz sljedećih informacija:
 - a) Pravni okvir za nacionalno regulatorno tijelo;
 - b) Nadležnosti/ovlaštenja nacionalnog regulatornog tijela u oblasti nuklearne bezbjednosti i zaštite od zračenja, izdavanja dozvola za rad postojećih odnosno za puštanje u rad novih nuklearnih postrojenja, uključujući postrojenja za preradu otpada i goriva, kao i primjene zaštitnih mjera u vezi sa neširenjem nuklearnog oružja.
 - c) Struktura i odgovornosti različitih odjeljenja nacionalnog regulatornog tijela;
 - d) stepen samostalnosti i nezavisnosti nacionalnog regulatornog tijela, način imenovanja i princip izvještavanja službenika nacionalnog regulatornog tijela.
69. Koliki je postojeći i planirani kapacitet za skladištenje istrošenog goriva i radioaktivnog otpada? Na koji način ta skladišta dobijaju dozvole za rad i kakav je njihov status u pogledu dozvola?
70. Da li Bosna i Hercegovina ima nacionalni program za upravljanje otpadom koji pokriva sve vrste radioaktivnog otpada i sve faze upravljanja, uključujući konačno odlaganje? Navedite detaljne podatke (uključujući dokumente koji se odnose na te programe).
71. Na koji način je u zakonskom okviru za upravljanje otpadom u obzir uzeta Direktiva Vijeća 2011/70/Euratom od 19. jula 2011. godine o uspostavi okvira Zajednice za odgovorno i sigurno upravljanje istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom?
72. Da li Bosna i Hercegovina ima dogovorene modalitete sa bilo kojom drugom zemljom za prenos radioaktivnog otpada koji nastaje u Bosni i Hercegovini?

73. Dostavite informacije o pravnom i regulatornom okviru za nuklearnu bezbjednost. Na koji način je kod tog okvira u obzir uzeta Direktiva Vijeća 2014/87/Euratom od 8. jula 2014. godine kojom se mijenja Direktiva 2009/71/Euratom o uspostavi okvira Zajednice za nuklearnu sigurnost nuklearnih postrojenja? Imajte na umu da se članovi 6, 8a, 8b, 8c i 8d ne primjenjuju na zemlje bez nuklearnih postrojenja, osim ukoliko one ne odluče da pokrenu aktivnosti u vezi sa nuklearnim postrojenjima za koje je potrebna dozvola čije je izdavanje u njihovoj nadležnosti.
74. Navedite da li zakonodavstvo predviđa učešće javnosti/uvid tokom postupka izdavanja dozvola.
75. Da li Bosna i Hercegovina koristi/primjenjuje kodekse i standarde Međunarodne agencije za atomsku energiju u oblasti nuklearne sigurnosti?

B. Snabdijevanje nuklearnim materijalom, primjena zaštitnih mjera u vezi sa neširenjem nuklearnog oružja i fizička zaštita

76. Dostavite tekstove međunarodnih sporazuma i konvencija u oblasti snabdijevanja nuklearnim materijalom, obračuna i primjenom zaštitnih mjera u vezi sa neširenjem nuklearnog oružja, zaključenih sa trećim zemljama ili međunarodnim organizacijama.
77. Dostavite tekstove zakonodavstva i politike iz oblasti snabdijevanja nuklearnim materijalom, obračuna i primjenom zaštitnih mjera u vezi sa neširenjem nuklearnog oružja.
78. Da li se Bosna i Hercegovina pridržava smjernica Grupe nuklearnih dobavljača (NSG)? Da li Bosna i Hercegovina ima zakonodavstvo za provođenje smjernica Grupe nuklearnih dobavljača i kapacitet da vrši neophodne kontrole?
79. Ko u Bosni i Hercegovini može da kupi, posjeduje i prodaje nuklearni materijal?
80. Ko u Bosni i Hercegovini može da fizički drži nuklearni materijal?
81. U vezi sa gorivom koje se koristi u reaktorima, koja zemlja/zemlje su izvor/izvori usluga obogaćivanja?
82. Opišite kakva je politika Bosne i Hercegovine u pogledu uvoza, izvoza i trgovine nuklearnom opremom, nuklearnim materijalima, novim i ozračenim nuklearnim gorivom. Navedite detalje o tijelima odgovornim za kontrolu odnosno nadgledanje takve trgovine.
83. Budući da je Bosna i Hercegovina potpisnica Ugovora o neširenju nuklearnog naoružanja, da li je potpisala sporazum o sveobuhvatnim zaštitnim mjerama u vezi sa neširenjem nuklearnog oružja sa Međunarodnom agencijom za atomsku energiju? U slučaju da jeste, dostavite kopiju. Ukoliko nije, da li će takav sporazum stupiti na snagu u doglednoj budućnosti?
84. Da li je Bosna i Hercegovina potpisala Dodatni protokol uz Sporazum o zaštitnim mjerama, na osnovu dokumenta objavljenog kao INFCIRC/540, i ako jeste, od kada je ovaj protokol na snazi?
85. Da li je Bosna i Hercegovina poslala dobrovoljnu ponudu Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju, u vezi sa proširenim izvještavanjem o kretanjima nuklearnog materijala i opreme, shodno dokumentu GOV/2929 Međunarodne agencije za

atomsku energiju od 22.01.1993. godine? U slučaju da jeste, molimo da dostavite primjerak.

86. Da li Bosna i Hercegovina predviđa bilo kakve regulatorne probleme pri usklađivanju zakonodavstva sa ciljem usklađivanja sa odredbama Poglavlja VII Euroatom-a, u smislu provođenja zaštitnih mjera u vezi sa neširenjem nuklearnog oružja koje Euroatom propisuje za sva nuklearna postrojenja na svojoj teritoriji?
87. Dostavite informacije o komponentama i opremi uključenim u ciklus kretanja nuklearnog goriva u Bosna i Hercegovina, koje podliježu bilo kakvom sporazumu ili konvenciji zaključenim sa trećim zemljama ili međunarodnim organizacijama.
88. Da li Bosna i Hercegovina učestvuje u nekom programu istraživanja fuzije koji podrazumijeva upotrebu tricijuma i ko su isporučioici tricijuma?
89. Da li se očekuju problemi ukoliko se postojeći Sporazum o zaštitnim mjerama u vezi sa neširenjem nuklearnog oružja između Bosne i Hercegovine i Međunarodne agencije za atomsku energiju stavi van snage, a zemlja pristupi Sporazumu INFCIRC/193 između EU, Međunarodne agencije za atomsku energiju i država članica EU koje ne posjeduju nuklearno naoružanje? Molimo da nam odgovorite na isto pitanje u vezi sa Dodatnim Protokolom uz Sporazum o zaštitnim mjerama u vezi sa neširenjem nuklearnog oružja između Bosne i Hercegovine i Međunarodne agencije za atomsku energiju.
90. Da li se Bosna i Hercegovina pridržavala Konvencije o fizičkoj zaštiti nuklearnog materijala (CPPNM) i njenim nedavnim izmjenama i dopunama, te Konvencije o fizičkoj zaštiti nuklearnog materijala i nuklearnih postrojenja (CPPNMNF)?
91. Da li se Bosna i Hercegovina nalazi u bazi podataka o ilegalnom prometu koju vodi Međunarodna agencija za atomsku energiju?

C. Zaštita od zračenja

92. Koji je stepen usklađenosti sa Ugovorom o osnivanju Evropske zajednice za atomsku energiju (Euratom) i odredbama *acquis*-a iz Euroatoma u pogledu zaštite od zračenja? Posebno:
 - a) Da li postoje mrežom povezane (*online*) stanice koje mjere intenzitet doza zračenja i programi nezavisnog uzorkovanja u cilju praćenja radioaktivnosti u životnoj sredini (u vazduhu, vodi, zemljištu i prehrambenim proizvodima)? Postoje li planovi da se uskoro počne sa automatskim dostavljanjem podataka o intenzitetu doza sistemu Evropske platforme za razmjenu radioloških podataka (EURDEP)?
 - b) U pogledu uticaja na životnu sredinu i revizije izdavanja dozvola za nove lokacije i nuklearna postrojenja, navedite da li su u vašem zakonodavstvu predviđeni zahtjevi vezani za uticaj na životnu sredinu i učešće javnosti/reviziju tokom procesa izdavanja dozvola.
93. Koji je stepen usklađenosti sa Ugovorom o osnivanju Evropske zajednice za atomsku energiju (Euratom) i odredbama *acquis*-a iz Euroatom-a u pogledu zaštite od zračenja? Dostavite primjerak važećeg zakonodavstva, uključujući relevantne propise u sljedećim oblastima:
 - a) Zaštita zdravlja stanovništva;
 - b) Zaštita zdravlja radnika;

- c) Korišćenje jonizujućeg zračenja u medicinske svrhe;
 - d) Pripravnosti za slučaj nuklearnih i radioloških vanrednih situacija, posebno djelovanje tokom vanrednih situacija, saradnja sa susjednim i trećim zemljama u vezi koordinacije zaštitnih mjera i organizacije radiološke zaštite, rana međunarodna razmjena podataka i informisanje javnosti; da li Bosna i Hercegovina razmatra učešće u informacionom sistemu Evropske zajednice za hitnu razmjenu radioloških informacija (ECURIE) i u kom vremenskom roku?
 - e) Zagađenje (kontaminacija) hrane i hrane za životinje;
 - f) Pošiljke radioaktivnog otpada i istrošenog goriva;
 - g) Kontrola visokoaktivnih zatvorenih izvora i izvora nepoznatog vlasnika. Da li su ovi propisi u skladu sa Pravilima ponašanja Međunarodne agencije za atomsku energiju o bezbjednosti i zaštiti od radioaktivnih izvora?
 - h) Otprema radioaktivnih supstanci;
 - i) Zaštita od izloženosti radonu u stambenim objektima i vodi za piće.
 - j) Opravdanost i regulatorni nadzor nad djelatnostima;
 - k) Obrazovanje i obuka u oblasti zaštite od zračenja;
 - l) Zaštita od izlaganja prirodnim izvorima zračenja (kosmičko zračenje, prirodni radioaktivni materijal - NORM, radon, gama zračenje iz građevinskog materijala).
94. Koji je vremenski okvir za usklađivanje sa Ugovorom o osnivanju Evropske zajednice za atomsku energiju (Euratom) i iz njega proisteklim zakonodavnim odredbama za zaštitu od zračenja? Dostavite nacrt izmjena i dopuna zakonodavstva ili nacrt novog zakonodavstva koje će se razmatrati?
95. Da li Bosna i Hercegovina primjenjuje najnoviju Direktivu o osnovnim sigurnosnim standardima (Direktiva Vijeća 2013/59/Euratom kojom se utvrđuju osnovni sigurnosni standardi za zaštitu od opasnosti od izloženosti jonizirajućem zračenju i Direktivu o vodi za piće (Direktiva Vijeća 2013/51/Euratom kojom se utvrđuju zahtjevi za zaštitu zdravlja stanovništva s obzirom na radioaktivne supstance u vodi namijenjenoj za ljudsku upotrebu)?
96. Molimo da date pregled postojećeg sistema i objekata/ustanova za praćenje radioaktivnosti (vazduha, vode i tla i prehrambenih proizvoda);
97. Da li postoje mrežom povezane (online) stanice koje mjere intenzitet doza zračenja i programi nezavisnog uzorkovanja u cilju praćenja radioaktivnosti u životnoj sredini? Postoje li planovi da se uskoro počne sa automatskim dostavljanjem podataka o intenzitetu doza sistemu Evropske platforme za razmjenu radioloških podataka (EURDEP)?